

vidde, ved kysten eller i innlandet har stiftet bekjentskap med denne frihetens siluett, ørnen, burde innse hvor lite vi i kroner og øre kan verdsette den, både som økologisk faktor og som estetisk nytelse.

Fra Edvard Løchens bok: Under vandring.

Men kanskje er du sløvet av vanegjengeriet eller kan hende overveldet av noe tungt som truer med å knuse deg. Da følg det urgamle rådet — gå ut i naturen!

Den som faller i sjøen må svømme, den som gir seg ut på vidda må møte dens krav. Han må se selv, må til og med selv bestemme retning og vei. Han blir et menneske for seg selv.

Og dagen lønner ham med gleden ved det enkleste måltid, solen med sitt lys, natten med sin søvn. Døgnet skjenker ham sin rytme. Da er det også at dagene møter ham som nye, slik de møtte ham i barnets verden, og er de klare gir de utsynet over de mange blåner, både de langt utover og de dypt innover mot sjeledypet.

Nordmenn er et friluftsfolk

AV GUTTORM LARSEN

Ifølge en undersøkelse foretatt av Statistisk sentralbyrå om nordmenns forhold til friluftsliv (1969—70), utgjør friluftsliv en vesentlig fritidssyssel for store deler av befolkningen, faktisk vesentlig mer enn idrett. Dyrking av friluftsliv varierer imidlertid sterkt mellom de forskjellige befolkningsgruppene. Det skyldes ulikheter i interesser og erfaring, og at det er mange som ikke kan delta av økonomiske, sosiale og helsemessige årsaker. Menn driver mer friluftsliv enn kvinner, ugifte mer enn gifte. Folk med høy utdanning og inntekt er også mer aktive enn folk med lav utdanning og inntekt. Med tillatelse av Forbrukerrapporten gjengir vi et sammendrag av undersøkelsen.

Denne undersøkelse danner grunnlaget for Spesialanalyse 6 «Om friluftsliv» i Regjeringens langtidsprogram. Undersøkelsen fastslår at over halvparten av befolkningen i Norge driver friluftsliv på en eller annen måte. Det er faktisk flere som driver friluftsliv enn idrett eller mosjon. Dette gjør friluftsliv til en av de viktigste formene for fritidssyssel for store deler av befolkningen, heter det i denne analysen. Man regner med at omfanget av friluftsliv stadig vil øke, og at det derfor er nødvendig med innsats fra det offentlige for å sikre muligheten for å drive friluftsliv, og sørge for at alle får like muligheter til å delta.

Undersøkelsen er foretatt innen et utvalg av den norske befolkningen mellom 15 og 74 år. I tillegg kommer de årsklassene som ikke er representert i undersøkelsen, det vil i første rekke si

En herlig utforkjøring fra Bjøråskaret.

(Foto: Rolf E. Andresen)

utøvere under 15 år. Totaltallene for hele befolkningen må derfor være større enn de som er angitt i undersøkelsen.

Befolkningen kan deles inn i grupper etter ulike kjennetegn for å beskrive hvordan friluftsliv bedrives innenfor befolkningen. Yngre deltar oftere enn eldre, menn deltar mer enn kvinner, ugifte mer enn gifte, høye utdannings- og inntektsgrupper mer enn lave. Disse forholdene skyldtes ulikheter i interesse og erfaring, og at det er mange som ikke kan delta av økonomiske, fysiske og sosiale årsaker.

Spesialanalysen tar utgangspunkt i en definisjon av ordet friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. I analysen regnes disse hovedgruppene av aktiviteter som friluftsliv:

1. Bading utendørs
2. Sportsfiske
3. Båtsport (motorbåttur, seiling, padling, roing m.v.)
4. Turgåing på ski i naturen
5. Turgåing til fots i naturen

Isfiske.

(Foto: Lars Fagerheim)

6. Bruk av skøyter i naturen
7. Bær- og sopplukking, naturstudier, fotografering i naturen m.v.
8. Jakt.
9. Bruk av sykkel eller hest i naturen.
10. Lek og trening, også aktiviteter som kan utøves i form av konkurranseidrett eller på utendørs anlegg.

Blant aktivitetene oppført på denne lista er det verd å merke seg at menn deltar mer enn kvinner i alle former for friluftsliv, bortsett fra bær- og soppturer. Skoleelever og studenter driver mest friluftsliv, bortsett fra bærplukking og jakt. Yrkesaktive i tjenesteytende næringer driver mer friluftsliv enn jordbrukere, skogbrukere og selvstendig næringsdrivende ellers. Unntaket her er jakt, der landbrukere og selvstendig næringsdrivende dominerer.

De naturgitte forutsetningene for friluftsliv på hjemstedet er også med på å bestemme hva slags friluftsliv folk driver. Folk i kystområdene drar oftere på båttur og sjøfiske, folk i Nord-Norge og i fjellbygdene drar oftere på bærtur, til fjells og på fiske-

turer i ferskvann enn folk andre steder. Til gjengjeld bader de mindre.

Utøvelsen av friluftsliv holder seg stabil til 40-årsalderen. Fra da av synker den forholdsvis raskt. Idrett og mosjonutøvelsen synker til sammenlikning jevnt og bratt allerede fra begynnelsen av 20-årsalderen. Pensjonister driver forholdsvis sjelden friluftsliv.

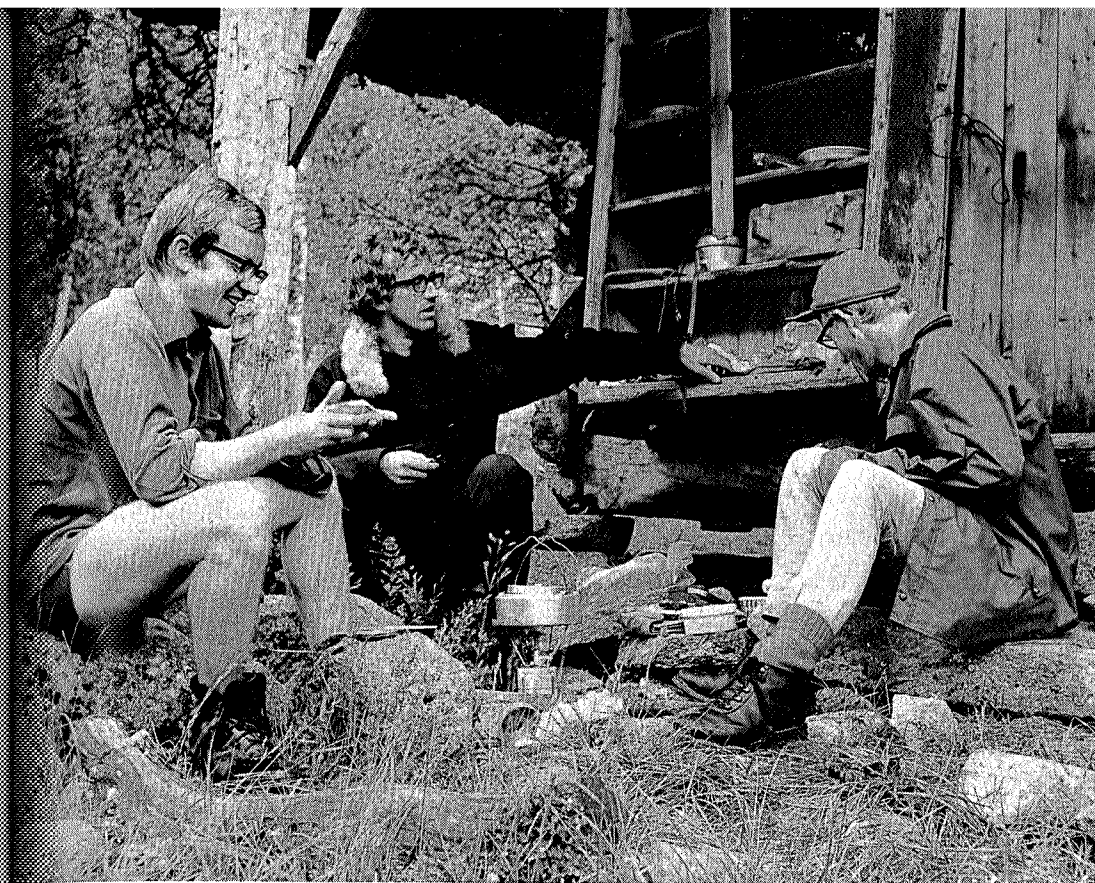
Undersøkelsen viser videre at deltakelse i friluftsliv avhenger av økonomiske ressurser, særlig der formen for friluftsliv krever utstyr som koster penger, for eksempel bil, båt, sykkel og andre ting som letter atkomsten til det stedet der friluftslivet skal drives. Folk med bil og hytte driver oftere friluftsliv enn de som ikke har noen av disse tingene.

Det er særlig ungdommen, gruppene med høyere husholdningsinntekt og menn som har størst tilgang på utstyr. De eldre og kvinnene har mindre tilgang på utstyr. Den samme gruppen av eldre og kvinner er også i større grad hemmet av rørlighetsvansker, psykiske hemninger og manglende ferdigheter.

Tilgangen på fritid, og fordelingen av den, har mye å si for utøvelsen av friluftsliv. Det er staten og de store arbeidslivsorganisasjonene som trekker opp rammen for hvor mye fritid den enkelte har til rådighet, heter det i meldingen.

En annen undersøkelse (Statistisk sentralbyrå: Ferieundersøkelsen 1970) gjør det mulig å anslå grovt hvor mange hele fridager fra skole og arbeid elever og yrkesaktive hadde i 1969/70. Studenter og skoleelever hadde fri noe over $\frac{1}{3}$ av årets dager, mens selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske hadde bare halvparten så mange fridager (omlag $\frac{1}{6}$ av årets dager). At det er en sammenheng mellom deltakelse i friluftsliv og disponibel fritid, antydes ved at gruppen skoleungdom og studenter drev mer friluftsliv enn gruppen med mindre fritid, for eksempel selvstendige yrkesutøvere i primærnæringene. Forskjellen kan også selvsagt skyldes at den første gruppen består av yngre mennesker med mindre familieforpliktelser, og at en del av friluftslivet drives i skoletiden.

Fordelingen av fritiden kan være like viktig som mengden. For de yrkesaktive er om lag 75 prosent av fridagene lagt til helger, mens skoleelever og studenter har nesten like mye fritid i form av ferier som helgefri. Denne fordelingen av fritid i kortere og lengre perioder er med på å bestemme mulighetene til å drive friluftsliv.

Matpause.

(Foto: Rolf E. Andresen)

Lengden av periodene avgrænser de geografiske områder folk kan bruke til friluftslivet.

Man antar at friluftslivet har indirekte positive virkninger på samfunnet, heter det i meldingen, bl.a. ved å bidra til bedring av befolkningens helse og velferd, mindre sykefravær og andre sosiale utgifter.

En viktig del av målsettingen for den offentlige friluftslivspolitikkk må derfor være å sikre den delen av befolkningen som driver friluftsliv, de samme eller minst like gode muligheter til å drive friluftsliv som de har i dag. Dessuten må forholdene legges slik til rette at de som ønsker å utøve mer friluftsliv enn de gjør i dag, kan få muligheter til dette.

Undersøkelsen viser også at det er vanskelig å erstatte én form for friluftsliv med en annen. De fleste driver helst én bestemt form

for friluftsliv, og dersom mulighetene til å utøve denne formen skulle bli tatt fra dem, kan den vanskelig erstattes med en annen. Særlig begrenset er denne muligheten for jakt, bærplukking og turer i fjellet. Dette må man ta hensyn til under planleggingen, heter det i spesialanalysen.

Den offentlige friluftslivspolitikken må ta sikte på å dekke behovet for friluftslivsmuligheter i framtiden, med det bosettingsmønsteret man kan vente seg. En stadig stigende del av befolkningen vil komme til å bo i byer og tettsteder, hvis utviklingen fortsetter som hittil, og det er det offentliges ansvar å legge forholdene til rette slik at også denne gruppen får rimelig anledning til å drive friluftsliv. Siden det som regel er umulig å bringe naturen tilbake til opprinnelig tilstand etter at utbyggingstiltak er satt i verk, må man derfor ha dette framtidige behovet for øye ved dagens disponering av naturressursene.

Et særlig ansvar har myndighetene for den delen av befolkningen som har dårligst økonomiske forutsetninger, eller som på grunn av alder eller funksjonelle hemninger er hindret fra å drive friluftsliv. Det må bl. a. være et siktemål for offentlig friluftspolitikk å legge forholdene slik til rette at også funksjonshemmede kan drive friluftsliv i den utstrekning de ønsker, og deres rørlighet og sanser tillater, heter det. Det bør opparbeides områder som også egner seg for funksjonshemmede med atkomstmuligheter spesielt tilrettelagt for denne gruppen. Det blir også en oppgave for det offentlige å stimulere innlæringen av ferdigheter innen de enkelte friluftaktivitetene. Dette siste vil vel særlig gjelde friluftsoptøring i skoleverket.

Unikt fugleområde midt i byen

AV KARL H. BROX

De fuglene som først og fremst særpreger Nidelven er endene og måkene. De holder til her året rundt, men bestanden er størst i vinterhalvåret, da en god del fugler bruker elven som vinteroppholdssted.

Av andefugler er det stokkendene og kvinendene som er mest tallrike. Men også en lang rekke andre arter kan man finne her: Toppand, krikvand, stjertand, siland, laksand og ikke å forglemme sangsvanene. Fra tid til annen gjester ellers også andre arter elven, og en våken iakttagere vil i løpet av året kunne legge merke til en stor del av de andearter som vi har i vårt land. Lengst nede i elven, nedenfor Gamle Bybro, vil man midtvinters også ofte finne ærfugl og havelle. Sistnevnte er en morsom art, som flere burde stifte bekjentskap med.

Av måkene er det først og fremst hettemåken som setter sitt preg på elven, men også arter som gråmåke og svartbak vil man på denne årstiden finne her.

Ellers er det nesten ingen grenser for hvilke fugler man kan treffe på under en tur langsmed elveløpet. I fjorhøst hadde eksempelvis i hvert fall én sivhøne hatt tilhold i elven, og ellers er også en art som fossekallen ikke noe uvanlig syn. I skogen omkring elven vil man forøvrig ofte finne småfugl av forskjellige slag, og rovfugler som spurve- og hønsehauk er heller ikke uvanlig.

Nidelvens løp representerer i dag den eneste grønne kile som trenger helt inn til byens sentrum, og den er som sådan av uvurderlig stor betydning. Motorveiplaner truer imidlertid i det fjerne, og fremtiden er uvisst for i hvert fall en betydelig del av den lunge som elveløpet utvilsomt er. Og det sørgelige er at det nettopp er den delen, som i dag har størst tiltrekning på mange av fuglene, som vil